

MUUTOS PITÄISI TAPAHTUA VAI MUUTOKSEN PITÄISI TAPAHTUA?
NESESSIIVIRAKENTEEN SUBJEKTIN SIJA KESKUSTELUPALSTOILLA

Suomen kielen
kandidaatintutkielma
Oulun yliopisto
13.1.2017

Ella Tikkala

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkielman aihe	1
1.2. Aikaisempi tutkimus	3
1.3. Tutkimusaineisto	6
2. TUTKIMUKSEN TEORIA JA MENETELMÄT	9
2.1. Nesessiivirakenteesta	9
2.2. Tarkasteltavat piirteet	11
3. ANALYYSI	14
3.1. Syntaktisten piirteiden analyysi	14
3.2. Semanttisten piirteiden analyysi	20
3.3. Yhteenveto	23
4. PÄÄTÄNTÖ	27
LÄHTEET	29

1. JOHDANTO

1.1. Tutkielman aihe

Kandidaatintutkielmani aihe keskittyy nesessiivirakenteen subjektin sijaan keskustelupalstojen kirjoitetussa kielessä. Nesessiivirakenne on esimerkiksi lauseessa *Suomalaisen pitää olla vaatimaton*. Suomen kielen nesessiivirakenne ilmaisee yleensä välttämättömyyttä, velvollisuutta tai suositeltavuutta. Rakenteessa on genetiivisubjekti ja finiitti-verbi, joka on aina yksikön 3. persoonassa, esimerkiksi *Minun pitää mennä*. Predikaattina on joko verbi (*pitää*) tai verbin ja nominin liitto (*on pakko*) sekä A-infinitiivin perusmuoto (*lähteä*). Predikaattina voi olla myös verbiliitto, jossa on *olla*-verbi sekä passiivin VA-partisiippi, kuten *on oltava, on tehtävä*. (VISK 2008 § 505, 1581.)

Vilkunan (2000: 286–287) mukaan etenkin puhekielessä genetiivisijaisen subjektin lisäksi subjektin sijana esiintyy myös nominatiivia. Nominatiivissa olevaa subjektia on kuitenkin myös kirjoitetussa kielessä, vaikka se on normin vastainen sijamuoto nesessiivirakenteen subjektille. Nominatiivisijainen subjekti on esimerkiksi lauseessa *Tämä linkki pitäisi toimia*. Jo aiemmin ilmiötä tutkineita Laitista (1992) ja Itkosta (1974) mukaillen Vilkuna (2000: 286–287) kertoo, että nominatiivisubjektiin liittyy rajoituksia, sillä sitä käytetään yleensä intransitiivisissa lauseissa, joissa subjektin tarkoite on eloton. Nominatiivilla ja genetiivillä on myös merkitysero: genetiivisubjektilla ilmaistu velvollisuus nähdään subjektin tarkoitteen omana velvollisuutena, nominatiivimuotoinen subjekti taas koetaan vähemmän vastuulliseksi. Itkonen (1974: 392) esittää velvollisuudesta kertovana esimerkkiparina seuraavat lauseet:

- (1) *Lasten pitää olla kilttejä*
- (2) *Lapset pitää olla kilttejä*

Itkonen selittää, että esimerkissä (1) lasten odotetaan käyttäytyvän kiltisti, kiltteys on siis lasten velvollisuus. Esimerkissä (2) kiltteys nähdään lasten ominaisuutena. Esimerkki (2) voisi olla myös osa dialogia ja jatkaa jälkimmäistä repliikkiä: ”– Saako sinne tuoda lapsiakin? – Saa, mutta ne...” (Itkonen 1974: 392.)

Rajaan tutkimukseni koskemaan nesessiivistä verbiketjua, joka koostuu *pitää*-verbistä ja sitä seuraavasta A-infinitiivimuodosta. Verbiketju tarkoittaa sitä, että infinitiivimuotoinen verbi liittyy joko modaaliseen tai muuten abstraktiin verbiin muodostaen näin useampiosaisen predikaatin, esimerkiksi *pitää opiskella* (VISK 2008 § 496). Tutkin sitä, miten *pitää*-verbiä seuraava A-infinitiivimuotoinen verbi vaikuttaa subjektin sijamuodon valintaan. Tutkimuskysymyksiäni ovat seuraavat:

1. Miten A-infinitiivimuotoisen verbin ympärille muodostuvan lauserakenteen syntaktiset piirteet vaikuttavat nesessiivirakenteen subjektin sijaan?
2. Miten A-infinitiivimuotoisen verbin semanttiset piirteet vaikuttavat nesessiivirakenteen subjektin sijaan?

Olen valinnut tutkimukseni kohteeksi A-infinitiivimuotoisen verbin, sillä se on nesessiivirakenteen pääverbi. Verbiketjussa on infiniittinen pääverbi ja finiittinen apuverbi. A-infinitiivimuotoinen pääverbi on siis se verbi, jonka valenssi vaikuttaa lauseen rakenteeseen. (VISK 2008 § 450.) Infinitiivin merkitys vaikuttaa myös esimerkiksi subjektin tarkoitteen toiminnallisuuteen ja agentiivisuuteen (Jaakola 2004: 259).

Rajasin aineistossani nesessiivirakenteen verbiketjun apuverbiksi *pitää*-verbin, sillä ajattelin sen olevan yleisimmin käytetty nesessiivinen verbi. Toisena vaihtoehtona pidin *täytyä*-verbiä. Sain tukea oletukselleni *pitää*-verbin yleisyydestä Hakaselta (1993: 178–181). Hän kertoo *pitää*- ja *tulla*-verbien esiintyvän Lauseopin arkiston yleiskielen aineistossa useimmiten ja lukumääräisesti yhtä paljon sellaisissa rakenteissa, jotka ovat muotoa (*jonkun*) *pitää* / *tulee* / *täytyy olla t. tehdä* (*jotakin*). Myös Laitinen (1992: 28) nimeää kolmeksi keskeisimmäksi nesessiiviverbiksi verbit *pitää*, *täytyä* ja *tarvita*. Näistä kolmesta verbistä hänen aineistossaan esiintyy eniten *pitää*-verbiä. En halunnut rajata aineistostani pois erilaisia muotoja, kuten kieltoja, ja Kangasniemen (1992: 345) mukaan *täytyä*-verbiä ei esiinny juurikaan kieltomuodoissa. Tein myös vertailevan haun Suomi24-korpuksesta, josta olen aineistoni kerännyt. Sain hakutuloksena *pitää*-verbin sisältäviä verbiketjuja 595 753, kun taas *täytyä*-verbiä käyttäen tulos oli vain 88 491.

1.2. Aikaisempi tutkimus

Nesessiivirakennetta ja sen subjektia on aiemmin tutkinut Lea Laitinen väitöskirjassaan *Välttämättömyys ja persoona. Suomen murteiden nesessiivisten rakenteiden semantiikka ja kielioppia* (1992). Laitinen on tutkinut sitä, mistä syystä nominatiivi on mahdollinen nesessiivirakenteen subjektin sija, sekä sitä, onko löydettävissä tekijöitä, jotka ohjaavat sijavalintaa. Hän tutkii ilmiötä suomen murteissa, ja aineistokin on näin ollen murreaineistoa.

Laitinen on valinnut tutkimuksensa kohteeksi verbit *pitää*, *täytyä* ja *tarvita*. Hän on tutkinut nesessiivirakenteita modaalifunktioiden ja semanttisten roolien näkökulmasta. Tutkimuksen perusteella *pitää*, *täytyä* ja *tarvita* -verbien modaalitehtävät, semantiikka ja morfosyntaktinen käyttäytyminen ovat yhtenäinen ilmiö suomen murteissa. Modaalifunktioille yhteistä on se, että ne ilmaisevat välttämättömyyttä. Puhuja siis esittää tulkitsemansa tilanteen ainoaksi ajateltavissa olevaksi mahdollisuudeksi. Subjektin sijamerkinällä on myös yhtäläisiä piirteitä, vaikka sijat painottuvat erilaisissa modaalifunktioissa eri tavoilla. Subjektin sijavalintaan näyttää Laitisen mukaan vaikuttavan enemmänkin subjektin referenssi kuin predikaatin modaalifunktio. Subjektin sijamuoto on yleensä genetiivi, kun subjektin tarkoite on puhetta ymmärtävä olio. (Laitinen 1992: 212–213.) Esimerkiksi deonttisissa ilmauksissa, joissa on kontrolloitava teko, tila tai tilanmuutos, on subjekti genetiivisijainen, kun ohjeellisuus kohdistuu subjektin tarkoitteelle, kuten lauseessa *Ei laiskam piräs syämäänkä*. Nominatiivissa olevat subjektit ovat yleensä eloton-tarkoitteisia. Elollistarkoitteisia nominatiivisubjekteja ovat Laitisen ehdotuksesta sellaiset subjektin tarkoitteet, joille sanomaa ei ole suoraan osoitettu, esimerkiksi lauseessa *Kuurelt täytyy kaikki ollak käynys saunas*. Esimerkkilauseen subjektin *kaikki* tarkoitteen voisi tulkita siten, että se ei ole tahdonilmauksen, ohjeen tai normin suora vastaanottaja. Vastaanottajana voi olla siis joku muu kuin nominatiivisubjektin tarkoite. (Laitinen 1992: 181–184.)

Laitisen (1992: 12–14) tutkimuksen taustalla on agenttiivisuushypoteesi, jonka mukaan genetiivisija merkitsisi agenttiivisessä roolissa olevaa subjektia. Laitista aiemmin aihetta on käsitellyt Terho Itkonen. Itkosen (1974: 391) mukaan nominatiivisubjekti esiintyy intransitiiviverbien yhteydessä, jolloin subjekti on epätoiminnallinen. Laitinen sanoo, että semanttisten roolien kenttä on hyvin monitulkintainen. Hänen näkemyksensä mukaan

roolise­mantiikassa hahmotetaan verbien ja niiden argumenttien välisiä merkityksellisiä suhteita. Kielelliset muodot, joilla roolisuhteita ilmaistaan, heijastavat kielenulkoisen maailman suhteita ja arvoja. Kielellisillä elementeillä on siis viittaussuhde sekä kielenulkoiseen maailmaan että kieleen itseensä. Laitinen sanoo agenttiivisuuspiirteitä olevan muun muassa toiminnallisuus, aloitteisuus, kontrolli, vastuu ja tahdonalaisuus. Hän kuitenkin toteaa, että toiminnallisuus ja aloitteisuus ovat ehkä var­mimpia agenttiivisuuspiirteitä, ja käyttääkin näitä kahta piirrettä osoittaessaan transitiivisessa tilanteessa agenttiivisena olevan osapuolen. (Laitinen 1992: 63–67.)

Laitinen on tutkinut aineistoaan tämän agenttiivisuushypoteesin näkökulmasta. Verbikoh­taisessa tarkastelussa *pitää*-verbin aineistossa nominatiivisubjekteja on erityisesti predi­katiivirakenteissa. Nominatiivisubjekteista 69 % on elotontarkoitteisia ja genetiivisubjek­teista 86 % elollistarkoitteisia. Laitinen toteaa, että *pitää*-verbillä näyttää olevan potenti­aalaisia agenttiivisia nominatiivisubjekteja, esimerkiksi lauseessa *pitääs_olla Haapaojan Matti nii, liikkeellä*. Hän sanoo, että vaikka rooliselitykset sopivat hyvin *pitää*-verbin ai­neistoon, kaipaavat sen useat nominatiivitapaukset muitakin selityksiä. *täytyä*-verbin kohdalla nominatiivin voisi katsoa edustavan ei-agenttiivisuuden ja genetiivin agenttiivi­suuden merkitsemistä. *tarvita*-verbillä taas on agenttiivisia nominatiivitapauksia hieman enemmän kuin *täytyä*-verbillä. (Laitinen 1992: 75–78, 81.)

Toinen nesessiivirakenteen subjektin sijaan liittyvä tutkimus on Siina Aution pro gradu -tutkielma *Nesessiivirakenteet tamperelaisnuorten puhekielessä. Morfosyntak­tis-semanttinen analyysi* (2014). Autio on tutkinut nesessiivirakenteen subjektia tampere­laisnuorten puhekielessä siitä näkökulmasta, millainen suhde on nesessiivirakenteen sub­jektin sijalla ja subjektin semantiikalla. Hän on jakanut subjektit kuuteen kategoriaan nii­den semanttisten roolien mukaan ja muodostanut kategorioista rooliparit. Roolit, joista hän on muodostanut rooliparit, ovat samankaltaisia sekä syntaktisesti että semanttisesti. Rooliparit ovat agentti ja aktori, teema ja patientti sekä kokija ja vastaanottaja. (Autio 2014: 68–74.)

Aution tutkimuksessa agentin ja aktorin välinen ero on syntaktinen. Lausuma, jossa on agentti, saa objektin, kun taas aktorin sisältävistä lausumista tällainen ilmiobjekti puuttuu. Myös semanttinen aste-ero on Aution mukaan havaittavissa: agentin voi katsoa olevan toiminnallisempi kuin aktorin. Sellaiset subjektien tarkoitteet, jotka saavat roolikseen

agentin tai aktorin, ovat inhimillisiä tai toimintaan kykeneviä, ja melko usein ne ovat persoonapronomineja. Aution aineistossa genetiivi on selvästi yleisin agentin ja aktorin sija, kuten lauseessa *lukiolaisem pitäs osata alusta asti sitä semmosta niin̄ku, niin̄ku, suuraa paahtoo*. Aution aineistossa esiintyy kuitenkin muutama nominatiivisijainenkin agentti tai aktori, esimerkiksi lauseessa – – *ehkä jopa kakstoistvuotiaat ni, ei tarvis ni kattelan noita*. (Autio 2014: 70–72.)

Teema on merkitykseltään laaja kategoria, sillä sen tarkoite voi olla eloton tai inhimillinen. Teeman määrittelyssä Autio hyödyntää Laitisen (1992: 62) näkemystä. Laitisella teema on predikatiivisten (*Pyykin piti olla kuivaa*), eksistentiaalisten (*Sieltä piti alkaa polku*) ja ei-eksistentiaalisten lokaali- tai habitiivirakenteiden (*Pyykin piti olla narulla*) subjekti. Autio toteaa, että Laitisen määritelmän lisäksi hän luokittelee teemaksi myös sellaisten lauseiden subjektit, joissa infinitiivin ensisijainen merkitys on konkreettinen, mutta joka elottomien subjektien yhteydessä ilmaisee kuvaannollista toimintaa, kuten verbit *tulla* ja *mennä*. (Autio 2014: 31.) Teema voi olla Aution mukaan kaikenlaisten subjektien tarkoiteiden roolina. Subjekti on saanut roolikseen teeman esimerkiksi lauseessa *vanhempiem pitää ollas semmosia että ne, on ajan tasalla ja, tietää, no totta kais se_on*. Patientin tarkoite taas on eloton tilanmuutoksen kokija, kuten Aution esimerkissä *kuhan, justiini toi kitaransoittoki on nii helvetin kallis harrastus ni, kylä tohon̄ki olis jonkillainen tuki tarvinnu olla*. Aution tutkimuksessa sekä patientin että teeman kategorioissa nominatiivi on selkeästi muita ryhmiä yleisempi sijamuoto. (Autio 2014: 72–74.)

Subjektin tarkoite on aina elollinen, jos roolina on kokija tai vastaanottaja. Kokija on ainoa rooli, joka on mahdollinen vain inhimillisille olioille. Aution aineistossa kokijan roolin yhteydessä esiintyvät infinitiivit ovat mentaalisia ja subjektin omaa aloitteellisuutta implikoivia, kuten lauseessa *kyllä pitäs sis, ihmisen ymmärtää että, että juovuksiss_ei saa ajaa*. Jos subjektin rooli taas on vastaanottaja, on kyseessä jonkin muun kuin subjektin tarkoitteen aloitteellisuus ja toiminnallisuus. Autio tulkitsee myös voittamisen myönteisenä vastaanottamisena. Vastaanottaja on Aution mukaan esimerkiksi lauseessa *ruut-salaisia mollataaj ja tiätystim mollataan koska suomalaistenhan nyp pitäs aina voittaa*. Sekä kokijan että vastaanottajan roolissa olevien subjektien sija on muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta genetiivi. (Autio 2014: 74–77.)

Autio sanoo, että hänen aineistossaan ilmisubjektin sisältävien nesessiivirakenteiden osuus on ollut pieni eikä siitä uskalla tehdä kuin varovaisia johtopäätöksiä. Kuitenkin hänen aineistonsa osoittaa, että tamperelaisnuorten puheessa nominatiivi on elinvoimainen, joskin elotontarkoitteisiin subjekteihin erikoistunut sijamuoto. Aution mukaan jokainen semanttinen kategoria antaa tukea myös Laitisen ja Itkosen esittämälle agentiivisuushypoteesille. Hän kuitenkin toteaa, etteivät subjektin semanttiset roolit selitä täysin subjektin sijavalintaa, sillä sekä genetiivi- että nominatiivisubjektia esiintyy jokaisessa semanttisessa kategoriassa. (Autio 2014: 78.)

Sekä Laitinen että Autio ovat tutkineet nesessiivirakenteen subjektia puhutussa kielessä. Laitisen aineistossa on kuitenkin myös murteella kirjoitettua tekstiä, niin sanottuja murrepakinoita. Laitinen arvelee, että tällaisissa murrepakinoissa kirjoittaja käyttää usein jopa liioiteltua tai vanhempaa murretta kuin murre sillä hetkellä todellisuudessa onkaan (Laitinen 1992: 29–30). Tutkin aihetta keskustelupalstojen kirjoitetussa kielessä, mikä täydentää nesessiivirakenteen subjektin tutkimuskenttää. Keskustelupalstoilla käytetään kieltä, jossa on samoja piirteitä kuin puhekielessä (ks. luku 1.3.), joten aiempien tutkimusten pohjalta voin olettaa nominatiivisijaisten subjektien esiintyvän myös keskustelupalstojen kirjoitetussa kielessä. Kielenhuollon normin mukaan nesessiivirakenteen subjektin sija on genetiivi (Korhonen & Maamies toim. 2015: 124). Aiempi tutkimus ja havainnot ovat kuitenkin osoittaneet, että myös nominatiivi on mahdollinen sijamuoto.

1.3. Tutkimusaineisto

Tutkin nesessiivirakenteen subjektin sijamuotojen esiintymistä internetin keskustelupalstan teksteissä. Aineistoni koostuu Suomi24-keskustelupalstalle kirjoitetuista viesteistä. Keskustelupalstojen vuorovaikutus on kirjoitettua osallistujien välistä kielellistä toimintaa (Helasvuo, Johansson & Tanskanen 2014: 13). Laaksosen, Matikaisen ja Tikan mukaan (2013: 15–16) keskustelupalstat ovat verkkokeskustelua, joka on osa sosiaalista mediaa. Verkkokeskustelu on käyttäjien välistä kommunikaatiota, joka on myös useimmiten julkista ja useamman kuin kahden henkilön välistä. Keskustelupalstojen verkkokeskustelu on asynkronista eli ei-reaaliaikaista. Muita asynkronisia verkkokeskusteluja ovat esi-

merkiksi tekstiviesti- ja sähköpostikeskustelut. Verkkokeskustelua, joka ei ole reaaliaikaista, pidetään enemmän kirjoitetun kielen kaltaisena kuin reaaliaikaista keskustelua, sillä kirjoittaja joutuu miettimään, miten tulee ymmärretyksi ilman eleitä, ilmeitä ja äänensävyjä. (Kääntä 2016: 5.)

Keskustelupalstoilla kirjoittajat yhdistävät sekä normitetun kielen piirteitä että puhekieltä: toisaalta internetkirjoittaminen on samanlaista kuin perinteinenkin kirjoittaminen, toisaalta se muistuttaa vuorovaikutukseltaan puhetta. Verkkokeskustelun, jota on kutsuttu myös kirjoitetuksi puheeksi, yksi suuri ero puheeseen verrattuna on samanaikaisen palautteen puute. Vastaanottaja ei voi käyttää nonverbaalisia eleitä osoittaakseen ymmärtävänsä viestin lähettäjää. Toinen suuri ero on vuorovaikutuksen rytmi. Internetissä tapahtuva vuorovaikutus on hitaampaa kuin kasvokkain puhuminen. Esimerkiksi keskustelupalstalla vastauksen saaminen omaan viestiin voi vaihdella sekunneista kuukausiin. (Crystal 2001: 28–31.) Toisin kuin perinteisessä kirjoittamisessa, internetkirjoittamisessa käytetään puheenomaisia tehokeinoja. Näitä ovat esimerkiksi saman kirjaimen toisto (*joooooo*), välimerkkien toisto (*Eikä????!*) sekä kapiteelit kovan äänensäyvyn osoittamiseksi (*NIINKÖ*). Hymiöillä taas kuvataan ilmeitä ja eleitä. (Crystal 2001: 34–36.)

Mielestäni korpus on luonnollisin tapa kerätä aineistoa tämän kaltaiseen tutkimukseen, sillä korpuksesta saa suuren otannan aidoista ja luonnollisista kielenkäyttötilanteista (Biber, Conrad & Reppen 1998: 4). Keskustelupalstoja selaamalla olisin voinut löytää etsimiäni muotoja, mutta se olisi vienyt aikaa, sillä nesessiivisiä ilmauksia ei välttämättä olisi ollut jokaisessa keskustelussa. Olisin lukenut paljon tekstiä, joka olisi ollut turhaa tutkimukseni kannalta. Korpuksen avulla olen siis saanut nopeammin käyttööni juuri sellaisia ilmauksia, jotka ovat tutkimukselleni keskeisiä. Olen käyttänyt aineistoni keräämiseen Kielipankin konkordanssihakuohjelma Korpia¹. Aineistoni olen rajannut Suomi24-korpukseen, jossa on 2 663 114 497 sanetta ja 256 745 360 virkettä ajalta 1.1.2001–24.9.2016. Suomi24-korpus on jaettu kymmeneen osakorpukseen sen suuren koon vuoksi. Olen kerännyt aineistoani jokaisesta osakorpuksesta, jotta olen saanut aineistoa mahdollisimman laajasti eri aikoina ja eri aihealueille kirjoitetuista viesteistä. Aineistosani on yhtä monta lausetta jokaisesta osakorpuksesta. Aineistoni keräämiseen olen käyttänyt satunnaisotantaa.

¹ Korp saatavilla osoitteesta <https://korp.csc.fi>.

Olen kerännyt tutkielmaani varten 200 lauseen aineiston. Aineistossani on 100 sellaista lausetta, joissa on nesessiivirakenteen subjektin sijana genetiivi, ja 100 sellaista lausetta, joissa subjektin sijana on nominatiivi. Olen rajannut hakuni niin, että olen ottanut aineistooni tuloksia, joissa on subjekti, *pitää*-verbi ja sitä seuraava A-infinitiivimuotoinen verbi. Aineistossani ei ole subjekteja, jotka ovat persoonapronomineja, sillä ne ovat aina genetiivissä niin murteessa kuin puhutussakin kielessä (Laitinen 1992: 69). Olen rajannut aineistostani pois myös eksistentiaaliset lauseet, esimerkiksi *Autossa piti olla kuski*. Olen kiinnostunut tutkimaan sellaisia subjekteja, joiden sijana on nominatiivi, vaikka sijamuodon pitäisi olla normin mukaisesti genetiivi. Eksistentiaaliset nesessiivirakenteet eivät ole hyödyllisiä tutkimukseni kannalta, sillä nominatiivi on niissä normin mukainen subjektin sijamuoto (VISK 2008 § 920).

2. TUTKIMUKSEN TEORIA JA MENETELMÄT

2.1. Nesessiivirakenteesta

Suomen kielen prototyyppinen subjekti on nominatiivisijainen, ja sen yhteydessä esiintyvä finiittiverbi kongruoi luvun ja persoonan kanssa, kuten lauseessa *Ministerit saivat palkankorotuksen* (Hakulinen & Karlsson 1979: 164; VISK 2008 § 910). Nesessiiviset verbit eroavat kieliopillisesti muista verbeistä. Niiltä puuttuu infiniitti- sekä taivutusmuotoja, kuten passiivi-, persoona- ja monikkotaivutus. Nesessiiviverbeillä ei siis ole prototyyppistä, kongruoivaa nominatiivisubjektia. (Laitinen 1993: 153.) Nesessiivirakenteen lisäksi genetiivisubjektia esiintyy tavallisesti permissiivirakenteessa (*Antakaa minun olla!*), temporaalirakenteessa (*Lähdemme aamun koittaessa*), agenttipartisiippiirakenteessa (*äidin tekemät lihapullat*) ja referatiivirakenteessa (*Kuulin Karoliinan lähteneen*) (Leino 2015: 235).

Jaakolan mukaan (2004: 259) genetiivisubjekti voi olla nesessiivirakenteessa joko finiittiverbin tai infinitiivin ykkösargumentti. Se, kummin rakenteen jäsentää, korostaa eri ilmiöitä. Infinitiivin subjekti korostaa agenttiutta, modaaliverbin subjekti taas kokijuutta tai kohteena olemista. Leino toteaa kuitenkin, että nykyisin genetiivisubjekti nähdään enemmänkin koko nesessiivirakenteen subjektina. Myös tältä osin nesessiivirakenne on erilainen verrattuna muihin genetiivisubjektin sisältäviin rakenteisiin, sillä muissa rakenteissa genetiivisijainen subjekti on aina selkeästi infiniittisen verbin subjekti. (Leino 2015: 236–237.)

Nesessiivirakenteen subjekti on kielenhuollon normin mukaan genetiivisijainen, ja predikaattina on yksipersonainen verbi-ilmaus. Tämä tarkoittaa sitä, että predikaatti on aina yksikön kolmannessa persoonassa, esimerkiksi *pitää*. Nesessiivirakenteessa voi kuitenkin olla normin mukaisesti myös nominatiivimuotoinen subjekti, jos kyseessä on eksistentiaalilause. (Laitinen 1992: 11; VISK 2008 § 920; Itkonen & Maamies 2012: 64.) Esimerkiksi lause *Luokassa pitää olla opettaja* on eksistentiaalinen nesessiivirakenne: siinä on yksipersonainen verbiketju *pitää olla* ja nominatiivisijainen subjekti *opettaja*. Eksistentiaalisissa nesessiivirakenteissa subjektin sija voi olla myös partitiivi. Partitiivi ilmaisee subjektin kvantitatiivista epämääräisyyttä ja rakenteen intransitiivisuutta, esimerkiksi

Siellä pitää olla kahvia ja keksejä. Eksistentiaalisen nesessiivirakenteen partitiivisijaisen subjektin ehdot ovat siis samat kuin muissakin tapauksissa, joissa on partitiivisubjekti. (VISK 2008 § 920.)

Nominatiivia esiintyy genetiivin vaihtoehtona myös muissakin tapauksissa kuin eksistentiaalilauseissa. Jos subjekti on predikaatin jäljessä, se voi olla normin mukaisesti nominatiivimuotoinen: *Rahoituspäätöksiin tulisi ensisijaisesti vaikuttaa hakemusten tieteellinen taso.* Tällaista subjektia ei kuitenkaan voi korvata persoonapronominilla. Muita tapauksia, joissa nominatiivi korvaa genetiivin subjektin sijana, ovat etenkin sellaiset tapaukset, joissa subjektin tarkoite on eloton ja kyseessä on intransitiivinen lause, kuten *Verottaminen pitäisi tapahtua veronmaksukyvyyn mukaan.* Myös kopulalause eli *olla*-verbillinen lause, jossa on predikatiivi-, predikatiiviadverbiaali- tai adverbialitäydennys, saa usein nominatiivisubjektin, esimerkiksi *ja kun uskonto pitäisi olla sellainen asia että se tekee ihmisen onnelliseksi.* Tällaiset nominatiivisubjektit ovat yleisesti käytössä, mutta ne ovat normin vastaisia. (VISK 2008 § 920.)

Nesessiivirakenne voi esiintyä myös ilman subjektia, eli sillä voi olla nollasubjekti. Nesessiivinen lause, jossa on nollasubjekti, tulkitaan yleensä ihmistä koskevaksi. Ihmistä koskeva nollasubjekti on esimerkiksi lauseessa *Täällä pitäisi siivota.* (VISK 2008 § 1354.) Aineistossani ei ole tällaisia nollasubjektin sisältäviä nesessiivirakenteita, sillä olen kiinnostunut tutkimaan nesessiivirakenteen subjektin sijaa. Sellaiset nesessiiviset lauseet, joissa ei ole subjektia, eivät siis ole tutkimukseni kannalta oleellisia.

Jaakola (2004: 258) on jaotellut nesessiivirakenteen tarkemmin kolmeen eri tyyppiin predikaattien mukaan. Ensimmäinen tyyppi on modaaliverbikonstruktio, jonka predikaattina on yksipersonainen modaaliverbi, kuten *pitää, täytyy, tarvitsee* tai *tulee*. Toinen tyyppi on kopulallinen kokijarakenne, jossa predikaattina on yhtymä *on + NP ~ AP*. Esimerkki tällaisesta predikaatista on *on pakko* tai *on välttämätöntä*. Näissä kahdessa rakennetyypissä on myös ensimmäisen infinitiivin eli A-infinitiivin lyhyt muoto, kuten lauseessa *Minun on pakko lähteä*. Kolmas tyyppi on nesessiivinen liittomuoto, esimerkiksi *on mentävä*. Oma tutkimukseni keskittyy Jaakolan luokittelun ensimmäiseen rakennetyyppiin eli modaaliverbikonstruktioon. Modaaliverbikonstruktio on Jaakolan aineistossa tyypillisin nesessiivirakennetyyppi.

Jo aiemmin nesessiivirakenteita on luokitellut Aimo Hakanen (1986). Hän on tarkastellut satakuntalaismurteiden ja yleiskielen lauseenvastikkeita Osmo Ikolan (1974: 24–55) ryhmittelyn pohjalta. Tällöin nesessiivirakenne luokiteltiin lauseenvastikkeeksi. VISK ei käytä termiä enää, sillä jaottelu lausetta korvaaviin ja muihin rakenteisiin on enemmän ongelmallista kuin hyödyllistä (VISK 2008 § 876). Hakasen murreaineistossa 90 % nesessiivisistä lauseenvastikkeista on sellaisia, joissa predikaattina on muodoltaan yksikön 3. persoonan kaltainen verbi, kuten lauseessa *Ja se avain täyty ollas sittes samalla lailla semmoner reiällinen*. Yleiskielisessä aineistossa tätä tyyppiä edustaa 35 % nesessiivisistä lauseenvastikkeista. Hakanen mainitsee myös muut Jaakolan luokittelun tyyppit omassa aineistossaan. Nesessiivisessä lauseenvastikkeessa voi Hakasen mukaan olla predikaattina sanaliitto, kuten *on pakko*. Hänen aineistossaan nesessiivinen lauseenvastike voi olla myös tyyppiä (*jonkun*) *on oltava t. tehtävä*. Nämä kaksi predikaattityyppiä ovat Hakasen aineistossa huomattavasti yleisempiä yleiskielessä kuin satakuntalaismurteissa. (Hakanen 1986: 21–24.)

2.2. Tarkasteltavat piirteet

Aloitan analyysini syntaktisella tarkastelulla. Syntaktisen analyysin tarkoituksena on selvittää, vaikuttavatko eri lausetyypit sekä lauseiden saamat täydennykset subjektin sijamuotoon. Olen jakanut aineistoni lauseet ensin monikäyttöisiin lausetyyppeihin, sillä aineistossani ei ole erikoislausetyyppejä. Monikäyttöisiä lausetyyppejä ovat intransitiivi-, transitiivi- ja kopulalauseet. Transitiivilauseella on objekti, jota intransitiivilauseella taas ei ole. Yleensä transitiivilause ilmaisee tulokseen johtavaa tai pyrkivää tekoa, kuten *Minä pelkään sinua*. Intransitiiviset lauseet ilmaisevat suuntautumaton toimintaa, kuten *Lokit lentelevät ja kirkuvat*. Transitiivisia verbejä voidaan käyttää myös ilman objektia (*Lapset söivät ja lähtivät ulos*). (VISK 2008 § 891.) Olen analysoinut tällaiset lauseet aineistossani intransitiivisiksi, sillä ne noudattavat intransitiivimuottia. Aineistossani intransitiivisia lauseita ovat siis ne lauseet, joilta puuttuu objekti. Intransitiivisia verbejä taas voidaan käyttää objektin kanssa, kun lauseet noudattavat transitiivista muottia (*Puisto kuhisi nuoria pareja*) tai resultatiivimuottia (*Istuin selkäni kipeäksi*) (VISK 2008 § 891). Tällaiset tapaukset olen aineistossani luokitellut transitiivisiksi. Kopulalauseessa on aina *olla*-verbi. Subjektin lisäksi sillä on myös predikaatiivi- (*Sinä olet ihana*) tai adverbiaalitäydennys (*Paketti on Oulusta*). (VISK 2008 § 891.)

Seuraavaksi olen luokitellut aineistoani tarkemmin lauseen saamien täydennysten mukaan. Olen katsonut, millaisia täydennyksiä kopulalauseet saavat: predikatiiveja, adverbiaaleja vai predikatiiviadverbiaaleja. Intransitiivisista lauseista olen niin ikään katsonut, saavatko ne adverbiaalitäydennyksen vai esiintyvätkö ne ilman täydennystä. Adverbiaalitäydennys on verbin argumentti subjektin ja objektin ohella. Adverbiaali ilmaisee yleensä aikaa, paikkaa, tapaa tai syytä. Adverbiaalitäydennykset ovat objektin kaltaisia, sillä saman kategorian adverbiaaleja voi olla lauseessa vain yksi kerrallaan: **Puhuin asiasta hänestä*. (VISK 2008 § 864, 960.) Predikatiivi luonnehtii toista lauseenjäsentä ja on aina kieliopillisessa sijassa eli nominatiivissa (*minä*), genetiivissä (*minun*) tai partitiivissa (*minua*). Perustapauksessa predikatiivi luonnehtii subjektia ja verbinä on *olla*, kuten lauseessa *Sinä olet ihana*. (VISK 2008 § 943.) Predikatiiviadverbiaalinen sija voi olla essiivi (*mukavana*), translatiivi (*mukavaksi*), allatiivi (*hyvälle*) tai ablatiivi (*hyvältä*). Predikatiiviadverbiaalilla on predikoiva tehtävä, ja se voi kongruoida luvussa luonnehtimansa lausekkeen kanssa. Predikatiiviadverbiaalitäydennys on esimerkiksi lauseessa *Pidän häntä mukavana*. (VISK 2008 § 974.)

Kiinnitän analyysissäni huomiota verbin saamiin täydennyksiin eli argumentteihin. Täydennykset ovat osa verbin argumenttirakennetta eli valenssia. Valenssi tarkoittaa sitä, kuinka paljon ja millaisia täydennyksiä verbi saa. Valenssi ohjaa verbin semanttista merkitystä, sillä kullakin täydennyksellä on oma roolinsa verbin ilmaisemassa tapahtumassa tai tilassa. Semanttiset roolit, kuten agentti tai patientti, ovat siis yleistyksiä verbikohtaisista rooleista. Valenssin yhteydessä puhutaan verbin paikkaisuudesta. Verbin paikkaluku voi olla nollassa kolmeen. Pajusen mukaan nollapaikkaisia ovat tapahtumaluokasta meteorologiset verbit (*sataa*), yksipaikkaisia ovat useat tapahtumaverbit ja osa muutosverbeistä (*Tämän pitäisi toimia*), kaksipaikkaisia ovat useat teko- ja liikeverbeistä (*Virkavallan pitää puuttua rikoksiin*) ja kolmipaikkaisia esimerkiksi sanomisverbit sekä antamis- ja ottamisverbit (*Minun pitää antaa rahaa sinulle*). (Pajunen 2001: 91; VISK 2008 § 446.)

Syntaktisten piirteiden tarkastelun jälkeen keskityn lauseiden semanttisiin piirteisiin. Jaan intransitiiviset lauseet kolmeen ryhmään Pajusen (2001) luokittelua mukaillen. Ryhmät ovat tila, teko ja tapahtuma. Tila on luokittelussa neutraali lähtökohta. Tilaa kuvaavat verbit ilmaisevat suhdetta, sijaintia, asentoa, luonnontiloja ja fysiologisia prosesseja. Pa-

jusen luokittelussa tilaluokka on samanlainen kuin tilan aspektityyppi. Tila on siis statiivinen, eikä siihen sisälly muutosta eikä päätepidettä tai tulosta (VISK 2008 § 1499). Tilaa kuvaava lause on esimerkiksi *Vedenpoisto pitäisi toimia*. Teko on ihmisen aiheuttama toiminta, jossa tapahtuu siirtyminen yhdestä tilasta toiseen. Tekoa kuvaavat verbit ilmaisevat aiheutettua muutosta, valmistamista, käsittelyä ja toimimista, esimerkiksi lauseessa *Kuntalaisten pitäisi pystyä huolehtia kunnan tuloista*. Tapahtuma taas on sellainen siirtymä, joka ei ole ihmisen aiheuttama tai jota ei sellaisena esitetä. Tapahtumaa kuvaavat verbit ilmaisevat luonnontapahtumia, muutosta ja fysiologisia tapahtumia, kuten lauseessa *Veden laatu pitäisi parantua*. (Pajunen 2001: 51–56.) Ryhmien luokittelu perustuu subjektin ominaisuuksiin. Laitisen (1992) ja Aution (2014) tutkimuksissa on tarkasteltu subjektin ominaisuuksia, joten voin olettaa, että aineistoni semanttisten piirteiden analyysi todennäköisesti heijastaa aikaisempia tutkimustuloksia.

Transitiivisia lauseita en ole luokitellut tarkemmin syntaktisesti enkä semanttisesti, sillä aineistossani on vain kolme esimerkkiä nominatiivisijaisen subjektin kanssa esiintyvistä transitiivilauseista. Näillä kolmella lauseella ei myöskään näytä olevan yhdistäviä teki-jöitä. Myös kopulalauseet olen jättänyt semanttisen luokittelun ulkopuolelle, sillä kopulalauseet ovat tilaa kuvaavia lauseita (Pajunen 2001: 96). Kopulalauseet ovat kuitenkin mukana syntaktisessa tarkastelussa.

3. ANALYYSI

Tässä luvussa analysoin aineistoani. Luvussa 3.1. analysoin lauseita syntaktisten piirteiden mukaan ja luvussa 3.2. semanttisten piirteiden mukaan. Kerätessäni aineistoa huomasin, että genetiivisubjektillisiä nesessiivirakenteita oli huomattavasti helpompi löytää. Nominatiivisubjekteja sen sijaan oli korpuksessa vähemmän. Ero oli melko selkeä, sillä otin aineistooni korpukselta genetiivisubjektin sisältäviä lauseita joka neljänneksen, mutta nominatiivisubjektillisiä lauseita otin jokaisen vastaan tulevan. Siitä huolimatta aineistossani oli 100 genetiivisubjektillistä lausetta ennen nominatiivisubjektillisiä. Tästä voin päätellä, että kielenhuollon normia noudatetaan keskustelupalstoillakin, mutta myös nominatiivisubjektia esiintyy nesessiivirakenteessa keskustelupalstojen kirjoitetussa kielessä.

3.1. Syntaktisten piirteiden analyysi

Ensin olen tarkastellut aineistoani syntaktisten piirteiden mukaan. Olen jakanut aineistoni lauseet monikäyttöisiin lausetyyppeihin, joita ovat transitiivi-, intransitiivi- ja kopulalauseet. Tämä jaottelu näkyy taulukossa 1.

TAULUKKO 1. Aineiston lauseiden jakautuminen monikäyttöisiin lausetyyppeihin.

	Genetiivisubjekti		Nominatiivisubjekti	
	kpl	%	kpl	%
Transitiivilauseet	43	43	3	3
Intransiivilauseet	36	36	43	43
Kopulalauseet	21	21	54	54
Yhteensä	100	100	100	100

Taulukosta 1 näkyy, että genetiivisubjektia esiintyy melko tasaisesti jokaisessa lausetyypissä. Nominatiivisijaisissa subjekteissa sen sijaan on huomattavissa, että ne eivät esiinny juurikaan transitiivisissa lauseissa. Transitiivisissa lauseissa genetiivi on siis selkeästi nominatiivia yleisempi subjektin sijamuoto. Aineistossani on vain 3 esimerkkiä transitiivi-

lauseesta, jossa on nominatiivisubjekti, kun taas genetiivisubjektin sisältäviä transitiivilauseita on 43. Tämä tulos myötäilee sekä Itkosen (1974) että Laitisen (1992) tuloksia siitä, että nominatiivisijainen subjekti ei yleensä esiinny transitiivisissa lauseissa. Myös Aution (2014: 71) tutkimuksessa transitiivisen lauseen subjekti on yleisimmin genetiivisijainen. Aineistoni esimerkissä (3) on transitiivinen lause, jolla on nominatiivisubjekti. Esimerkissä (4) on transitiivinen lause, jolla on genetiivisubjekti.

- (3) *On tehty tutkimuksia, että **jokainen lapsi pitää saada** sylihoitoa varhais-
kuusuuteen asti noin puoli tuntia päivässä.*
- (4) *Kyllä **kansan pitäisi alkaa vaatimaan** eroa eusta.*

Laitisen murreaineistosta löytyy esimerkkejä nominatiivisubjektillisista transitiivilauseista. Tällaisia lauseita on Laitisen tutkimuksessa 8 % nominatiivisubjektillisista *pitää*-verbin sisältävistä nesessiivirakenteista (Laitinen 1992: 78). Laitinen toteaa, että hänen aineistossaan nominatiivisubjektillisilta transitiivilauseilta puuttuu tiettyjä muodollisia transitiivisuuspiirteitä. Kuvattu tapahtuma voidaan hahmottaa intransitiiviseksi objektin puuttuessa (*kaikki ne, kylän sepät täyty takoja*) tai objektin ollessa partitiivisijainen (*neet tartti paljom polttas sit **niit kataji***). (Laitinen 1992: 100–102.) Minun luokitteluni eroaa tältä osin Laitisen luokittelusta, sillä olen luokitellut sellaiset lauseet, joilla ei ole objektia, intransitiivilauseiksi. Myös Aution tutkimuksessa esiintyy muutama esimerkki lauseesta, jossa nominatiivisubjekti on transitiivisessa yhteydessä, kuten – – *ehkä jopa **kakstoistvuotiaat** ni, ei tarvis ni kattelan noita*. Aution tutkimuksessa ei kuitenkaan Laitisen tutkimuksen tapaan ole väliä sillä, onko lauseella ilmiobjekti vai ei. (Autio 2014: 71–72.) Aineistoni perusteella keskustelupalstan kirjoitetussa kielessä on samankaltaisuuksia sekä Laitisen (1992) että Aution (2014) tutkimusten kanssa. Heidän puhekielisissä aineistoissaan esiintyy nominatiivisubjekteja myös transitiivisen pääverbin kanssa, tosin ei kovin yleisesti. Nominatiivisijaisen subjektin sisältävät transitiivilauseet vaikuttavat aineistossani satunnaisilta, eikä niistä ole nähtävissä mitään selkeästi yhteisiä piirteitä. Niillä kaikilla on objekti, ja vain yhden objektin sijana on partitiivi. Myös subjektit ovat keskenään erilaisia: subjekteina ovat *jokainen lapsi, normaalitila ja tää paikka*.

Taulukossa 1 näkyy, että intransitiivilauseissa esiintyy melko tasaisesti sekä genetiivettä nominatiivisubjektia. Genetiivisubjekteja on 36 kappaletta ja nominatiivisubjekteja 43 kappaletta. Kopulalauseissa ero on suurempi. Nominatiivisubjekteista enemmistö

esiintyy kopulalauseissa, 54 kappaletta. Genetiivisubjektillisia kopulalauseita on aineistossani 21 kappaletta. Olen analysoinut kopulalauseita tarkemmin taulukossa 2. Myös Laitisen aineistossa enemmistö *pitää*-verbin nominatiivisubjekteista kuuluu kopulalauseisiin, 59 %. Laitisen aineisto viittaa siihen, että kun infinitiiviverbinä on *olla*, nominatiivisubjekti voisi olla vähiten agenttiivinen. *pitää*-verbin genetiivisubjektit näyttävät Laitisen tutkimuksessa kuuluvan intransitiivisiin ja transitiivisiin lauseisiin, sillä niitä edustaa 87 % Laitisen aineiston genetiivisubjektillisistä nesessiivirakenteista. (Laitinen 1992: 70, 77–78.) Myös minun aineistostani on huomattavissa samankaltainen ilmiö, sillä 79 % genetiivisubjektin sisältävistä lauseista on intransitiivisia tai transitiivisia lauseita. Autio nimittää tutkimuksessaan kopulalauseen subjektia joko teemaksi tai patientiksi. Teemalla ja patientilla nominatiivisubjekti on selkeästi muita Aution muodostamia rooli- pareja yleisempi. Myös Aution tutkimuksessa nominatiivisubjekti on siis erityisesti kopulalauseiden subjekti. (Autio 2014: 72–73.)

TAULUKKO 2. Kopulalauseiden jakautuminen täydennysten mukaan.

	Genetiivisubjekti		Nominatiivisubjekti	
	kpl	%	kpl	%
Predikatiivitäydennys	15	72	10	19
Adverbiaalitäydennys	3	14	40	74
Predikatiiviadverbiaalitäydennys	3	14	4	7
Yhteensä	21	100	54	100

Taulukossa 2 olen jakanut kopulalauseet sen mukaan, saavatko ne täydennykseen predikatiivin, adverbiaalin vai predikatiiviadverbiaalin. Suurin ero aineistossa on adverbiaali- ja predikatiivitäydennyksen saavissa kopulalauseissa. Genetiivisubjektin kanssa esiintyy vain 3 adverbiaalitäydennystä, kun taas nominatiivisubjektien kanssa niitä on 40. Nominatiivisubjektillisia kopulalauseita on aineistossa enemmän kuin genetiivisubjektillisiä. Kuitenkin aineistostani on huomattavissa, että genetiivisubjektin sisältävissä kopulalauseissa enemmistö täydennyksistä on predikatiivitäydennyksiä (72 %), ja nominatiivisubjektin sisältävissä enemmistö adverbiaalitäydennyksiä (74 %). Aineistosta voi päätellä, että nominatiivisubjekti on yleensä kopulalauseissa, joissa on adverbiaalitäydennys. Genetiivisubjektillisissa nesessiivisissä kopulalauseissa täydennyksenä on aineistossani yleensä predikatiivitäydennys. Esimerkissä (5) on kopulalause, jossa on genetiivisubjekti

ja adverbiaalitäydennys. Nominatiivisijaisen subjektin sisältävä kopulalause, jossa on adverbiaalitäydennys, on esimerkissä (6). Predikatiivitäydennyksen sisältävät lauseet ovat esimerkeissä (7) ja (8). Esimerkissä (7) on genetiivisubjekti, esimerkissä (8) on nominatiivisubjekti.

- (5) *Venäjän pitäisi olla **pöydässä** neuvottelemassa.*
- (6) *Merkittävät poliitikot pitää olla **paikalla** juhlistamassa.*
- (7) *EU:n pitäisi olla **liittovaltio**.*
- (8) *Toiminta pitää olla **kannattavaa ja tehokasta**.*

Kuten taulukko 2 osoittaa, predikatiiviadverbiaalitäydennyksiä on vähemmän kuin predikatiivi- ja adverbiaalitäydennyksiä sekä genetiivisubjektillisissa kopulalauseissa että nominatiivisubjektin sisältävissä kopulalauseissa. Genetiivisubjektin kanssa predikatiiviadverbiaalitäydennyksiä on 3 kappaletta eli 14 % kaikista genetiivisubjektillisistä kopulalauseista, nominatiivisubjektin kanssa taas 4 kappaletta eli 7 % kaikista nominatiivisubjektin sisältävistä kopulalauseista. Esimerkissä (9) on genetiivisubjektillinen kopulalause, jossa on predikatiiviadverbiaalitäydennys, esimerkissä (10) nominatiivisubjektillinen.

- (9) *Koirien pitää olla **kytkettynä** paikoilleen.*
- (10) *Koira pitää olla **huolellisesti kytkeä**.*

Osassa aineistoni kopulalauseita predikaattina on verbi-idiomi. Idiomi on kiteytynyt sanaliitto, jolla voi olla oma valenssi. Idiomien käyttö ja merkitys eivät muodostu suoraan sen osien merkityksistä. (VISK 2008 § 454.) Verbi-idiomeja esiintyy aineistossani genetiivisubjektin kanssa kerran, kun taas nominatiivisubjektillisissa lauseissa verbi-idiomeja on 14 kappaletta eli 26 % kopulalauseista, joissa on nominatiivisubjekti. Verbi-idiomi on predikaattina aineistossani siis erityisesti nominatiivisubjektillisissa lauseissa. Aineistossani esiintyviä verbi-idiomeja ovat esimerkiksi *olla mukana* ja *olla hanskassa*. Esimerkissä (11) on genetiivisijaisen subjektin kanssa esiintyvä verbi-idiomi, esimerkissä (12) taas nominatiivisubjektin kanssa esiintyvä verbi-idiomi.

- (11) *Miehen pitäisi **olla kaikkien naisten mieleen**.*
- (12) *italiankielikin pitäisi **olla hanskassa**.*

Laitisen (1992: 75–78) tutkimuksessa *pitää*-verbin kanssa esiintyvät nominatiivisubjektit näyttävät olevan erityisesti predikatiivisiin rakenteisiin kuuluvia. Laitisen aineistossa predikatiivisia rakenteita ovat predikatiivitäydennyksen saavien nesessiivisten kopulalauseiden lisäksi myös predikatiiviadverbiaalitäydennyksen saavat kopulalauseet. Kaikista nominatiivisubjektillisistä tapauksista 59 % on kopulalauseita Laitisen aineistossa. Kopulalauseista predikatiivirakenteita on 79 %. Ei-eksistentiaalisia *olla*-verbin sisältäviä rakenteita, joita Laitinen ei luokittele predikatiivisiksi, on nominatiivisubjektillisistä kopulalauseista 21 %. Minun aineistoni eroaa tältä osin Laitisen tutkimuksesta, sillä aineistoni kopulalauseista nominatiivisubjektin kanssa esiintyviä predikatiivirakenteita on 26 %, kun taas adverbiaalitäydennyksen saavia kopulalauseita on 74 % (ks. taulukko 2). Aineistoni on Laitisen aineistoa pienempi ja erityylinen: Laitisen aineisto on vanhaa murreaineistoa, kun taas minun aineistoni on 2000-luvun verkkokieltä. Olisikin mielenkiintoista katsoa, miten keskustelupalstan kielessä täydennykset jakautuvat suuremmassa aineistossa.

Genetiivisubjektillisiä kopulalauseita on Laitisen (1992: 75–78) aineistossa 13 % kaikista lauseista, joissa on genetiivisubjekti. Genetiivisubjektillisissa kopulalauseissa on Laitisen aineistossa melko tasaisesti sekä predikatiivisia että ei-predikatiivisia tapauksia. Predikatiivisia kopulalauseita on 40 %, muita kopulalauseita taas 60 % kaikista kopulalauseista. Myös minun aineistossani kopulalauseet ovat pienin ryhmä genetiivisubjektillisissä lauseissa, sillä niitä on kaikista genetiivisubjektillisistä lauseista 21 % (ks. taulukko 1). Kuten taulukko 2 osoittaa, aineistossani ero täydennyksiin jakautumisessa on suurempi kuin Laitisen aineistossa, sillä predikatiivisia kopulalauseita, joilla on genetiivisubjekti, on 86 % genetiivisubjektillisistä kopulalauseista. Aineistossani on kuitenkin lukumääräisesti vähän, vain 21 kappaletta, genetiivisubjektillisiä kopulalauseita, mikä voi vaikuttaa asiaan.

Intransitiiviset lauseet olen jaotellut syntaktisesti sen mukaan, saavatko ne adverbiaalitäydennyksen vai esiintyvätkö ne ilman täydennystä. Intransitiivisia lauseita esiintyy sekä genetiivi- että nominatiivisubjektin kanssa, ja lauseiden jakautumisessa täydennysten mukaan ei ole suuria eroja. Sekä nominatiivi- että genetiivisubjektillisillä lauseilla on adverbiaalitäydennyksiä, mutta ne esiintyvät myös ilman täydennyksiä. Lauseiden jaottelu on näkyvässä taulukossa 3.

TAULUKKO 3. Intransitiivisten lauseiden jakautuminen täydennysten mukaan.

	Genetiivi		Nominatiivi	
	kpl	%	kpl	%
Adverbiaalitäydennys	22	61	21	49
Ei adverbiaalitäydennystä	14	39	22	51
Yhteensä	36	100	43	100

Kuten taulukosta 3 näkyy, nominatiivisubjektillisissa intransitiivisissa lauseissa adverbiaalitäydennyksen kanssa esiintyy 21 lausetta eli 49 %, ilman täydennystä taas 22 lausetta eli 51 %. Nominatiivisubjektillisissa intransitiivilauseissa ei siis aineistossani ole eroa siinä, saavatko ne adverbiaalitäydennyksen vai eivät. Esimerkissä (13) on intransitiivinen lause, jossa on nominatiivisubjekti ja adverbiaalitäydennys. Esimerkissä (14) on nominatiivisubjektillinen intransitiivilause ilman adverbiaalitäydennystä. Genetiivisubjektillisissa intransitiivisissa lauseissa adverbiaalitäydennyksen kanssa esiintyy 22 lausetta eli 61 %, ilman täydennystä taas 14 lausetta eli 39 %. Intransitiivisissa lauseissa, joissa on genetiivisubjekti, on adverbiaalitäydennys siis hieman yleisempi kuin nominatiivisubjektin sisältävissä intransitiivisissa lauseissa. Ero ei kuitenkaan vaikuta olennaiselta aineistossani. Esimerkissä (15) on intransitiivilause, jossa on genetiivisubjekti ja adverbiaalitäydennys. Esimerkissä (16) on genetiivisubjektillinen intransitiivilause, jossa ei ole täydennystä.

(13) *Eikö lasten hyvinvointi pitäisi mennä **kaiken edelle?***

(14) *Apulaisjohtajan titteli piti poistua, kun Niiranen lähti*

(15) *Kuntavirkamiesten mielestä kuntalaisten pitäisi pystyä huolehtia **kunnan tuloista ja virkamiesten menoista.***

(16) *Muutoksen pitäisi tapahtua.*

Erot täydennyksen kanssa ja ilman täydennystä esiintyvien intransitiivilauseiden välillä ovat niin pieniä, ettei niistä voi tässä vaiheessa tehdä johtopäätöksiä. Sekä täydennyksen kanssa että ilman täydennystä esiintyy niin genetiivi- kuin nominatiivisijaisiakin subjekteja. Intransitiivisten lauseiden saamat täydennykset eivät siis aineistossani näytä vaikuttavan subjektin sijamuotoon.

3.2. Semanttisten piirteiden analyysi

Olen luokitellut aineistoni intransitiivilauseet kolmeen ryhmään Pajusta (2001) mukailen, kuten olen luvussa 2.2. kertonut. Ryhmät ovat tila, teko ja tapahtuma. Intransitiivisissa lauseissa ei aineistossani ole merkittäviä eroja siinä, miten täydennykset jakautuvat, joten tarkastelen niitä toisesta näkökulmasta. Voin olettaa semanttisen luokittelun heijastavan aiempia tutkimuksia (Laitinen 1992; Autio 2014), sillä luokittelu perustuu subjektin ominaisuuksiin. Semanttinen luokittelu on näkyvissä taulukossa 4. Sekä genetiivi- että nominatiivisubjektillisia intransitiivilauseita on jokaisessa ryhmässä, mutta tilaa ilmaisevien lauseiden ryhmä on pieni sekä genetiivi- että nominatiivisubjektillisissa lauseissa. Aineistossani kopulalauseet ilmaisevat selkeästi tilaa, joten yksi syy tilan vähäiselle edustukselle intransitiivilauseissa voi olla se, että tilaa kuvataan usein suomen kielessä *olla*-verbillä (Pajunen 2001: 96).

TAULUKKO 4. Intransitiivilauseiden jakautuminen semanttisten ryhmien mukaan.

	Genetiivisubjekti		Nominatiivisubjekti	
	kpl	%	kpl	%
Tila	6	17	8	19
Teko	16	44	6	14
Tapahtuma	14	39	29	67
Yhteensä	36	100	43	100

Taulukosta 4 näkyy, että genetiivisubjektillisissa intransitiivilauseissa teko ja tapahtuma edustuvat lähes yhtä usein: tekoja on 16 kappaletta eli 44 % lauseista, tapahtumia taas 14 kappaletta eli 39 % lauseista. Myös tila on mahdollinen ryhmä genetiivisubjektillisille intransitiivilauseille. Tilaa edustaa 6 lausetta eli 17 % lauseista. Esimerkissä (17) on tilaa edustava lause, esimerkissä (18) tekoa edustava lause ja esimerkissä (19) tapahtumaa edustava lause. Genetiivisubjekti on siis mahdollinen niin tekoa, tapahtumaa kuin tilaakin ilmaisevissa lauseissa.

(17) *Rakkauden pitää **tuntua**.*

(18) *Miehen pitää **pukeutua** kasuaalisesti.*

(19) *Mankan pitäisi **mennä** kiinni.*

Nominatiivisubjektillisissa intransitiivilauseissa on enemmän eroavaisuuksia. Taulukosta 4 on nähtävissä, että nominatiivisubjektin kanssa tapahtuma on yleisin merkitysryhmä: 29 kappaletta eli 67 % lauseista kuvaa tapahtumaa. Tapahtumaa kuvaava lause on esimerkiksi (20). Myös tilaa ja tekoa kuvaavia lauseita on, mutta selkeästi vähemmän kuin tapahtumaa kuvaavia lauseita. Tilaa kuvaavia lauseita on 8 kappaletta eli 19 % lauseista ja tekoa kuvaavia lauseita 6 kappaletta eli 14 % lauseista. Tilaa ilmaiseva intransitiivilause on esimerkiksi (21). Tapahtumaa kuvaavissa lauseissa siirtyminen ei ole ihmisen aiheuttama. Tapahtumaa kuvaavia lauseita on runsaasti, ja tämän voisi katsoa myötäilevän käsitystä siitä, että nominatiivi on yleensä elotontarkoitteisen subjektin sijamuoto (Itkonen 1974: 392; Laitinen 1992: 76–78; VISK 2008 § 920). Myös tekoa ilmaisevien lauseiden vähäinen määrä tukee tätä käsitystä, sillä teko on ihmisen aiheuttama toiminta, jossa tapahtuu siirtyminen tilasta toiseen.

Aineistossani on kuitenkin myös nominatiivisijaisia subjekteja tekoa ilmaisevissa lauseissa. Näissä lauseissa on yhteistä se, että lauseiden pääverbit ovat keskenään samankaltaisia. Kahdessa lauseesta on A-infinitiivimuotoinen verbi *tulla* ja kahdessa *päästä*. Näiden lisäksi tekoa ilmaisevissa lauseissa esiintyy kerran verbit *mennä* ja *päättää*. Nominatiivisubjektillisissa tekoa kuvaavissa lauseissa genetiivisubjekti kuulostaisi kuitenkin luontevammalta. Tekoa ilmaiseva intransitiivilause on esimerkissä (22).

(20) *Lääkkeet pitäisi **käydä** kaupaksi.*

(21) *Pohjoinen pallonpuolisko pitääkin **pysyä** harvaan asuttuna.*

(22) *Näissä asioissa juuri sinun kaltaiset viisaammat papit pitäisi **tulla** kehiin.*

Nominatiivisubjektillisia tekoa ilmaisevia lauseita yhdistää siis se, että genetiivi olisi niissä luontevampi sijamuoto. Myös genetiivisubjektillisissa tekoa kuvaavissa intransitiivilauseissa on yhteistä se, että ne eivät kuulostaisi luontevilta nominatiivimuotoisina. Aution tutkimuksessa (2014: 74–75) sellaiset verbit, jotka ilmaisevat subjektin tarkoitteen aloitteellisuutta, esiintyvät yleensä kokijan roolin saavan subjektin kanssa. Tällaisia verbejä ovat esimerkiksi *ymmärtää*, *mieltää* ja *ajatella*. Kokijan roolissa olevan subjektin tarkoite on inhimillinen, ja Aution aineistossa genetiivi on inhimillistarkoitteisen subjektin sija muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Myös agentin, joka on inhimillisen ja vastuullisen subjektin rooli, sija on Aution tutkimuksessa lähes poikkeuksetta genetiivi.

Minun tutkimuksessani on samaan tapaan inhimillinen subjektin tarkoite sellaisilla genetiivisubjektillisilla, tekoa ilmaisevilla intransitiivilauseilla, jotka eivät olisi luontevia nominatiivisubjektin kanssa. Sen sijaan tapahtumaa ilmaisevissa lauseissa subjektin tarkoite on usein myös eloton, ja lauseet olisivat ymmärrettäviä, vaikka subjektin sijana olisi nominatiivi. Tekoa ilmaiseva genetiivisubjektillinen lause on esimerkissä (23) ja tapahtumaa ilmaiseva esimerkissä (24).

(23) *Kyllä eliitin pitää **saada** juhlia.*

(24) *Kirjeen pitäisi **tulla** tämän viikon aikana.*

Tekoa ilmaisevassa lauseessa toiminta tai siirtyminen tilasta toiseen on luokittelussani aina ihmisen aiheuttama. Tämän vuoksi sekä genetiivi- että nominatiivisubjektillisissa tekoa ilmaisevissa lauseissa subjektin tarkoite on aina elollinen. Sen sijaan tilaa ilmaisevilla intransitiivilauseilla on lähes aina eloton subjektin tarkoite. Aineistossani on yksi elollistarkoitteinen nominatiivisubjekti, joka on tilaa kuvaavassa intransitiivilauseessa. Genetiivisubjektin tarkoite on tilaa ilmaisevissa lauseissa aina eloton. Tapahtumaa ilmaisevissa lauseissa ei ole yhtäkään elollistarkoitteista subjektia kummassakaan sijamuodossa. Tapahtuma on suurin luokka nominatiivisubjektillisissa lauseissa. Aution (2014: 78) tutkimuksen mukaan tamperelaisnuorten puheessa nominatiivi on nimenomaan elotontarkoitteisen subjektin sijamuoto. Aineistostani on nähtävissä samankaltainen ilmiö, sillä suurin osa nominatiivisijaisista subjekteista on elotontarkoitteisia. Aineistoni esimerkit tuntuvat myös olevan sellaisia, että juurikin elollistarkoitteiset subjektit ovat luontevampia tai ymmärrettävämpiä genetiivisijaisena. Elollistarkoitteinen genetiivisijainen subjekti on esimerkkilauseessa (25). Elollistarkoitteinen nominatiivisubjekti on esimerkissä (26).

(25) ***Naisen** pitäisi ehtiä pitämään huolta itsestään.*

(26) ***Torniainen** pitäisi päästä nuhteilla.*

Aineistoni kaksi kopulalauseetta, joissa on elollistarkoitteiset nominatiivisubjektit, voi tulla sellaisiksi, jotka eivät ilmaise vastuullista tai aktiivista toimintaa. Tällaisia ovat esimerkit (27) ja (28). Kahdessa muussa kopulalauseessa, joissa on elollistarkoitteinen nominatiivisubjekti, on predikaattina *olla paikalla*, kuten esimerkissä (29). Tämän lauseen subjekti kuulostaisi luontevammalta genetiivisijaisena, kun taas esimerkkien (27) ja (28) subjektit ovat luontevia ja ymmärrettäviä myös nominatiivisijaisina. Genetiivisubjekti

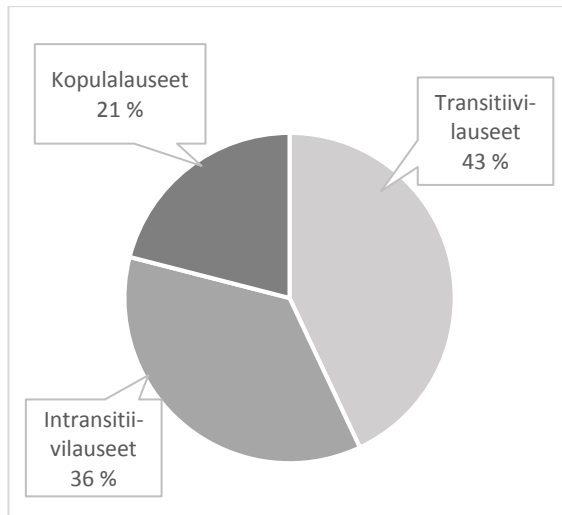
heijastaa siis usein vastuullista ja agenttiivista toimijaa (Itkonen 1974: 391–392; Laitinen 1992: 13; Vilkuna 2000: 287).

- (27) ***Koirat** pitää olla hallinnassa.*
- (28) ***Koira** pitää olla aina huolellisesti kytkettynä.*
- (29) ***Merkittävät poliitikot** pitää olla paikalla juhlistamassa.*

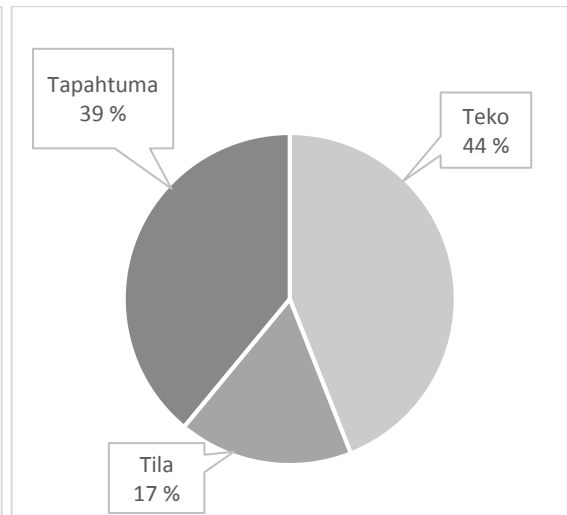
3.3. Yhteenveto

Analyysini perusteella genetiivisijainen subjekti esiintyy kaikissa monikäyttöisissä lausetyypeissä, joissa on nesessiivirakenne (ks. taulukko 1). Genetiivisubjektia on vähiten kopulalauseissa, joten genetiivi tuntuu olevan erityisesti intransitiivisten ja transitiivisten lauseiden subjektien sijamuoto. Olen tehnyt kuvion 1 kuvaamaan genetiivisubjektin jakautumista eri lausetyyppeihin. Aineistoni perusteella genetiivisubjektilliset intransitiiviset lauseet saavat adverbiaalitäydennyksiä, mutta esiintyvät myös ilman täydennyksiä (ks. taulukko 3). Kopulalauseissa taas on selkeä eroavaisuus: genetiivisubjektillisista kopulalauseista 72 % saa täydennykseen predikatiivin. Adverbiaalitäydennyksiä saa 14 % lauseista ja predikatiiviadverbiaalitäydennyksiä 14 % lauseista (ks. taulukko 2).

Genetiivisubjektillisten intransitiivilauseiden semanttinen jakautuminen on näkyvissä taulukossa 4 ja kuviossa 2. Tekoa ja tapahtumaa ilmaisevat lauseet edustuvat genetiivisubjektillisina lähes yhtä usein. Tilaa ilmaisevat lauseet ovat usein kopulalauseita, mikä voi vaikuttaa siihen, että intransitiiviset lauseet edustavat useammin tekoa ja tapahtumaa. Genetiivisubjektien semanttinen jakautuminen intransitiivilauseissa vastaa myös genetiivisubjektillisten lauseiden syntaktista jakautumista: transitiivisia ja intransitiivisia lauseita on kopulalauseita enemmän (ks. kuvat 1 ja 2). Sekä intransitiivisten että transitiivisten lauseiden subjektit käsitetään usein agenttiivisempina kuin kopulalauseiden subjektit. Tilaa ilmaisevat lauseet eivät sisällä muutosta tai tulosta, joten kopulalauseiden tapaan myös niiden subjektit voidaan käsittää vähemmän agenttiivisina kuin tapahtumaa ja tekoa ilmaisevissa lauseissa.

KUVIO 1. Genetiivisubjektillisten lauseiden jakautuminen syntaktisesti.

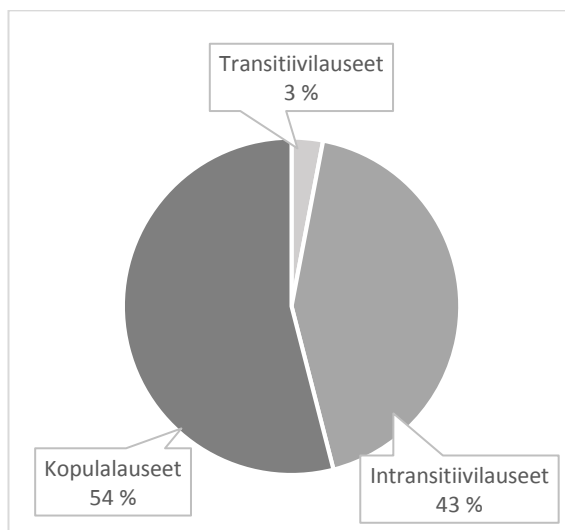

KUVIO 2. Genetiivisubjektien jakautuminen semanttisesti.

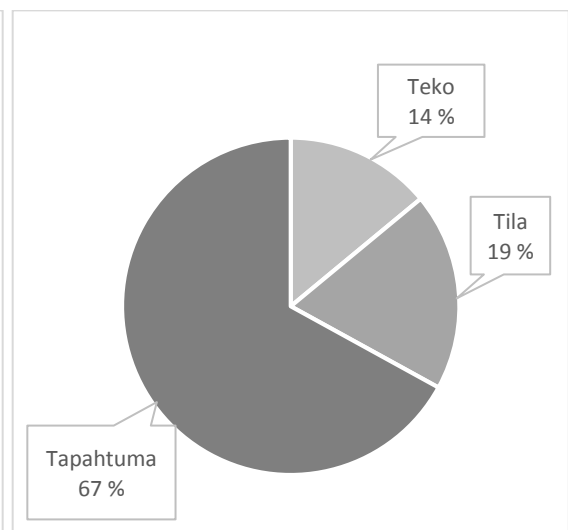
Genetiivisubjektin esiintymisessä nesessiivirakenteessa on siis samankaltaisuuksia Laitisen (1992) ja Aution (2014) tutkimusten kanssa. Genetiivi on erityisesti intransiivisten ja transitiivisten lauseiden subjektin sija, ja sitä esiintyy kaikenlaisissa lauserakenteissa. Myös semanttinen tarkastelu vastaa sekä Laitisen (1992) että Aution (2014) tuloksia siitä, että genetiivi ilmaisee yleensä elollisen ja vastuullisen subjektin tarkoitteen, sillä tekoa ilmaisevat lauseet ovat yleensä genetiivisubjektillisia. Genetiivisubjekti kuitenkin esiintyy myös tapahtumaa ilmaisevissa lauseissa, joissa subjektin tarkoite ei ole elollinen tai vastuullinen toimija, mikä on myös normin mukaista.

Nominatiivisubjektia esiintyy aineistossani yleisesti intransiivi- ja kopulalauseissa. Nominatiivisubjektillisten lauseiden jakautuminen syntaktisiin lausetyyppeihin näkyy taulukossa 1 ja kuviossa 3. Transitiiviset lauseet, joissa on nominatiivisubjekti, ovat harvinaisia, sillä niitä on aineistossani vain 3 kappaletta. Aineistoni transitiivilauseilla ei myöskään ole selkeästi yhdistäviä piirteitä. Kopulalauseiden osuus aineistossani on suurempi nominatiivisubjektillisissa lauseissa kuin genetiivisubjektillisissa lauseissa. Nominatiivisubjektillisista kopulalauseista suurin osa (74 %) saa adverbiaalitäydennyksen (ks. taulukko 2). Aineistossani näyttäisi siis olevan selkeä työnjako siinä, että genetiivisubjektilliset kopulalauseet saavat predikatiivitäydennyksen ja nominatiivisubjektilliset adverbiaalitäydennyksen. Aineistoni perusteella nominatiivisubjekti esiintyy erityisesti kopulalauseissa, joissa on adverbiaalitäydennys.

Nominatiivisubjektilliset intransitiivilauseet esiintyvät sekä täydennyksen kanssa että ilman (ks. taulukko 3). Semanttisesti tarkasteltuna intransitiivilauseet, joissa on nominatiivisubjekti, edustavat useimmiten tapahtumaa (67 %). Tekoa ilmaisevia nominatiivisubjektillisiä lauseita on vähemmän (14 %). Nominatiivisubjektin, kuten genetiivisubjektinkin, kanssa esiintyvät intransitiiviset lauseet ilmaisevat harvemmin tilaa. Semanttinen jaottelu nominatiivisubjektillisissa lauseissa on näkyvissä kuviossa 4 ja taulukossa 4. Myös nominatiivisubjektillisissa lauseissa semanttinen jaottelu mukaillee lauseiden syntaktista jakautumista: kuten tekoa ilmaisevia intransitiivilauseita, myös transitiivilauseita on aiheistossani vain vähän, mutta niitä kuitenkin on (ks. kuvat 3 ja 4). Tekoa kuvaavassa lauseessa ihminen aiheuttaa toiminnan, jossa tapahtuu siirtyminen tilasta toiseen. Myös prototyyppisessä transitiivilauseessa on kyse elollisen agentin kohdistamasta energiasta elottomaan patienttiin. Tapahtuma ei ole ihmisen aiheuttama toiminta, tai sitä ei esitetä sellaisena, mikä osoittaa jälleen sen, että nominatiivisijainen subjektin tarkoite ei yleensä ole elollinen ja vastuullinen toimija.

KUVIO 3. Nominatiivisubjektien jakautuminen syntaktisesti.

KUVIO 4. Nominatiivisubjektien jakautuminen semanttisesti.

Tutkimukseni perusteella nominatiivisubjekti on erityisesti kopula- ja intransitiivilauseiden subjektin sijamuoto. Nominatiivisubjektin tarkoite on yleensä eloton, sillä tekoa kuvaavia lauseita on vain vähän. Tutkimukseni syntaktinen ja semanttinen analyysi vastaa myös nominatiivisubjektin osalta Laitisen (1992) ja Aution (2014) tutkimusten tuloksia, joissa useimmiten elotonta nominatiivisubjektia esiintyy erityisesti intransitiivi- ja kopulalauseissa.

Aineistoni osoittaa, että kaikki sellaiset lauseet, joissa on nominatiivisubjekti, olisivat yhtä toimivia tai toimivampia genetiivisubjektin kanssa. Genetiivisubjektillisissa lauseissa taas genetiivi on usein ainoa kieliopillinen sijamuoto. Nominatiivisubjekti sopii erityisesti sellaisiin lauseisiin, joissa ilmaistu toiminta ei ole ihmisen aiheuttama. Tekoa eli ihmisen aiheuttamaa toimintaa ilmaisevia lauseita on enemmän genetiivi- kuin nominatiivisubjektillisina. Genetiivisubjektit ovat siis nominatiivisubjektia useammin elollis-tarkoitteisia. Analyysini perusteella keskustelupalstojen kirjoitetussa kielessä esiintyvissä nesessiivirakenteissa on samankaltaisia piirteitä kuin puhutussa kielessä. Tutkimukseni tulokset vastaavat siis Laitisen (1992) ja Aution (2014) tutkimustuloksia.

4. PÄÄTÄNTÖ

Tutkin kandidaatintutkielmassani nesessiivirakenteen subjektin sijamuotoa keskustelupalstan kirjoitetussa kielessä. Keräsin aineistoni Kielipankin Korp-korpuksen Suomi24-korpukselta. Otin aineistooni 100 sellaista lausetta, joissa nesessiivirakenteessa on genetiivisubjekti ja 100 sellaista lausetta, joissa on nominatiivisubjekti. Nesessiivirakenteen subjektin sija on normin mukaisesti genetiivi (Korhonen & Maamies toim. 2015: 124). Keskustelupalstoilla näytetään tätä normia noudatettavan, sillä genetiivisubjektillisia nesessiivirakenteita oli korpuksessa enemmän kuin nominatiivisubjektillisia. Kuitenkin keskustelupalstojen kielessä esiintyy yleisesti myös nominatiivisubjektia. Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää, miten lauseen syntaktiset ja semanttiset piirteet vaikuttavat nesessiivirakenteen subjektin sijavalintaan.

Aiemmissä tutkimuksissa on keskitytty tarkastelemaan subjektin tarkoitteen elollisuutta ja vastuullisuutta lauseen ilmaisemassa tilanteessa. Tutkimukseni näkökulma on subjektin sijaan ollut nesessiivirakenteen A-infinitiivimuotoisessa verbissä. Aiemmassa tutkimuksessa (Itkonen 1974; Laitinen 1992; Autio 2014) on todettu, että subjektin tarkoitteen elollisuudella on vaikutusta subjektin sijavalintaan: nominatiivisijainen subjekti ei yleensä ole elollistarkoitteinen ja vastuullinen toimija. Myös minun aineistossani näyttää siltä, että sellaiset A-infinitiivimuotoiset verbit, jotka eivät ilmaise elollisen olion vastuullista toimintaa, saavat useammin nominatiivisijaisen subjektin. Verbin syntaktiset ja semanttiset piirteet liittyvät siis myös subjektin semanttisiin ominaisuuksiin.

Tutkimukseni on tarkentanut kuvaa nesessiivirakenteen subjektin sijavaihtelusta. Genetiivisubjektia esiintyy kaikissa monikäyttöisissä lausetyypeissä, joita ovat transitiivi-, intransitiivi- ja kopulalauseet. Analyysissäni olen havainnut, että nominatiivisubjekti on harvinainen transitiivisissa lauseissa ja nominatiivi näyttää olevan erityisesti kopulalauseiden subjektin sijamuoto. Transitiivisilla lauseilla on prototyyppisesti elollinen subjektin tarkoite, kun taas intransitiivi- ja kopulalauseiden subjektin tarkoite ei välttämättä ole elollinen. Aineistossani on selkeä ero kopulalauseiden täydennysten jakautumisessa: adverbialitäydennykset näyttävät esiintyvän nominatiivisubjektillisissa lauseissa, predikaatiitäydennykset taas genetiivisubjektillisissa.

Semanttisesti tarkasteltuna näyttää siltä, että genetiivisubjektilla kuvataan erityisesti ihmisen aiheuttamaa toimintaa. Genetiivisubjekti on mahdollinen myös sellaisissa lauseissa, joissa ei ole kyse ihmisen aiheuttamasta toiminnasta. Nominatiivisubjekti taas ei ole niin yleinen lauseissa, joissa toiminta on ihmisen aiheuttama. Myös tämä tulos myötäilee sekä Itkosen (1974), Laitisen (1992) että Aution (2014) näkemystä siitä, että nominatiivi ei ole yleensä elollisen ja vastuullisen subjektin tarkoitteen sijamuoto. Aineistossani genetiivisubjekti onkin elollistarkoitteinen nominatiivisubjektia useammin.

Korpus on mielestäni hyvä tapa kerätä aineistoa tällaiseen tutkimukseen. Korpukselta saa suhteellisen pienellä vaivalla kerättyä laajan ja tarkoituksenmukaisen aineiston. Aineistoni on kuitenkin pieni, mikä tuo rajoituksia myös tutkimukseen. Aineistossani esiintyvät pienet erot eri luokittelujen välillä voisivat olla paremmin selitettävissä suuremmalla aineistolla. Myös selkeitä eroavaisuuksia olisi kiinnostava tutkia suuremmalla aineistolla. Esimerkiksi se, että kopulalauseissa täydennysten jakautuminen näyttää menevän selkeästi niin, että nominatiivisubjektilliset lauseet saavat adverbialitäydennyksen ja genetiivisubjektilliset lauseet predikatiivitäydennyksen, on mielenkiintoinen ero. Aineistoa voisi jatkossa laajentaa myös muihin nesessiivisiin verbeihin, kuten *täytyä* ja *tarvita*.

Jatkossa erityisesti semanttisia piirteitä voisi tarkastella tarkemmin. Olen tutkimuksessani käyttänyt hyvin karkeaa semanttista jaottelua kandidaatintutkielman rajallisuuden vuoksi. Teon, tilan ja tapahtuman ryhmiä voisi jakaa tarkempiin alaluokkiin, ja vertailla esimerkiksi sitä, ovatko tapahtumaa ja tekoa ilmaisevien lauseiden alaryhmät erilaisia nominatiivi- ja genetiivisubjektin kanssa. Jatkotutkimuksessa voisi huomioida myös muita aineistosta esiin nousevia piirteitä, kuten tempusta ja modusta. Suuret korpusaineistot voivat näyttää myös sellaisia piirteitä, joiden liittymistä subjektin sijavalintaan ei huomaa ajatella.

LÄHTEET

- AUTIO, SIINA 2014: *Nesessiivirakenteet tamperelaisnuorten puhekielessä. Morfosyntaktis-semanttinen analyysi*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopiston kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden laitos.
- BIBER, DOUGLAS – CONRAD, SUSAN – REPPEN, RANDI 1998: *Corpus linguistics. Investigating language structure and use*. Cambridge: Cambridge University Press.
- CRYSTAL, DAVID 2001: *Language and the internet*. New York: Cambridge University Press.
- HAKANEN, AIMO 1986: Satakuntalaismurteiden lauseenvastikkeista. – *Sananjalka* 28 s. 17–30.
- HAKANEN, AIMO 1993: Nesessiivisyyden ilmaisemisesta nykysuomessa. – Eeva Herrala, Jorma Luutonen & Sirkka Saarinen (toim.), *Systeemi ja poikkeama. Juhlakirja Alho Alhoniemen 60-vuotispäiväksi 14.5.1993* s. 177–193. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 42. Turku: Turun yliopisto.
- HAKULINEN, AULI – KARLSSON, FRED 1979: *Nykysuomen lauseoppia*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 350. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- HELASVUO, MARJA-LIISA – JOHANSSON, MARJUT – TANSKANEN, SANNA-KAISA 2014: Johdatus digitaaliseen vuorovaikutukseen. – Marja-Liisa Helasvuo, Marjut Johansson & Sanna-Kaisa Tanskanen (toim.), *Kieli verkossa. Näkökulmia digitaaliseen vuorovaikutukseen*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1402. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- IKOLA, OSMO 1974: *Lauseenvastikeoppia. Nykysuomen lauseenvastikkeiden ja niihin verrattavien rakenteiden selvittelyä*. Tietolipas 76. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- ITKONEN, TERHO 1974: Ergatiivisuutta suomessa. – *Virittäjä* 78 (4) s. 379–398.
- ITKONEN, TERHO – MAAMIES, SARI 2012: *Uusi kieliopas*. Viides, tarkistettu painos. Hämeenlinna: Tammi.
- JAAKOLA, MINNA 2004: *Suomen genetiivi*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 995. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KANGASNIEMI, HEIKKI 1992: *Modal expressions in Finnish*. Studia Fennica linguistica 2. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KORHONEN, RIITTA – MAAMIES, SARI (toim.) 2015: *Kielitoimiston kielioppiopas*. Kotimaisten kielten keskuksen julkaisuja 175. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus.

- KÄÄNTÄ, LIISA 2016: *Hyviä pointteja. Vuorovaikutus vertaisten kesken institutionaalisessa verkkokeskustelussa*. Acta Wasaensia 359. Vaasa: Vaasan yliopisto.
- LAAKSONEN, SALLA-MAARIA – MATIKAINEN, JANNE – TIKKA, MINTTU 2013: Tutkimusotteita verkosta. — Salla-Maaria Laaksonen, Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.), *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Jyväskylä: Vastapaino.
- LAITINEN, LEA 1992: *Välttämättömyys ja persoona. Suomen murteiden nesessiivisten rakenteiden semantiikkaa ja kielioppia*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 569. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LAITINEN, LEA 1993: Nesessiivirakenne, kieliopillistuminen ja subjektiivisuus. – *Virittäjä* 97 (2) s. 149–170.
- LEINO, JAAKKO 2015: The syntactic and semantic history of the Finnish genitive subject. Construction networks and the rise of a grammatical category. – Marja-Leena Helasvuo & Tuomas Huomo (toim.), *Subjects in constructions. Canonical and non-Canonical* s. 231–251. Amsterdam: John Benjamins.
- PAJUNEN, ANNELI 2001: *Argumenttirakenne. Asiantilojen luokitus ja verbien käyttäytyminen suomen kielessä*. Suomi 187. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- VILKUNA, MARIA 2000: *Suomen lauseopin perusteet*. Toinen, korjattu painos. Kotimaisien kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 90. Helsinki: Edita.
- VISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2008: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <http://scripta.kotus.fi/visk> (20.9.2016).